

BMP-0790-1-13/2015/EW

Warszawa, dnia 8 stycznia 2016 roku

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2016 -01- 1 1
ZAL.	NR

Pan

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku

w odpowiedzi na wystąpienie Pana Rzecznika z dnia 30 listopada 2015 roku (sygn. KMP.573.20.2015) w sprawie *zapewnienia dostępu do adwokata nieletnim umieszczonym w policyjnych izbach dziecka* uprzejmie przedstawiam co następuje.

Problematykę postępowania dotyczącego osób nieletnich regulują przepisy ustawy z dnia 26 października 1982 r. *o postępowaniu w sprawach nieletnich* (t.j.: Dz. U. z 2014 r., poz. 382 z późn. zm.), zwanej dalej „*ustawą*”. Zgodnie z art. 15 § 1 *ustawy* postępowanie w sprawach nieletnich prowadzi sąd rodzinny (chyba że przepis szczególny stanowi inaczej). Jednocześnie należy wskazać, że do ww. postępowania stosuje się odpowiednio, zgodnie z art. 20 § 1 *ustawy*, przede wszystkim przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – *Kodeks postępowania cywilnego* (t.j.: Dz. U. z 2014 r., poz. 101 z późn. zm.), zaś w zakresie zbierania, utrwalania i przeprowadzania dowodów przez Policję oraz powoływania i działania obrońcy – odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – *Kodeks postępowania karnego* (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.), w obu przypadkach z modyfikacjami wynikającymi z *ustawy*.

Zgodnie z art. 21 § 1 *ustawy* postępowanie w sprawie nieletniego wszczynane jest przez sąd rodzinny, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie istnienia okoliczności, o których mowa w art. 2 *ustawy*, tj. że nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuścił się czynu karalnego. Równocześnie w przepisach rozdziału 1a *ustawy*, regulujących przebieg postępowania, przewidziano w toku postępowania możliwość zatrzymania nieletniego oraz umieszczenia go w policyjnej izbie dziecka. Zgodnie bowiem z art. 32g § 1 *ustawy* jeżeli jest to konieczne ze względu na okoliczności sprawy, Policja może zatrzymać, a następnie umieścić w policyjnej izbie dziecka nieletniego, co do którego istnieje uzasadnione podejrzenie, że popełnił czyn karalny, a zachodzi uzasadniona obawa ukrycia się nieletniego lub zatarcia śladów tego czynu, albo gdy nie można ustalić tożsamości nieletniego.

Odnosząc się bezpośrednio do kwestii realizacji prawa do obrony w stosunku do nieletniego umieszczonego w policyjnej izbie dziecka należy wskazać, że bez wątpienia prawo do obrony przewidziane w art. 42 ust. 2 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, w ramach którego mieści się m.in. prawo do korzystania z pomocy obrońcy dotyczy także postępowania w sprawach nieletnich. Powyższe potwierdza art. 18a pkt 1 *ustawy*, zgodnie z którym nieletniemu przysługuje prawo do obrony, w tym prawo do korzystania z pomocy obrońcy (o czym należy pouczyć nieletniego przed przystąpieniem do przesłuchania lub wystuchania).

Dodatkowo warto podkreślić, że prawo do obrony rozumiane jest szeroko i obejmuje prawo do kontaktu nie tylko z ustanowionym już obrońcą, ale także z adwokatem w przypadku zatrzymania oraz ewentualnego umieszczenia w policyjnej izbie dziecka. Zgodnie bowiem z art. 32g § 3 *ustawy* w razie zatrzymania nieletniego zatrzymanego należy natychmiast poinformować o przyczynach zatrzymania oraz przysługujących mu prawach, które obejmują m.in. prawo do odmowy składania wyjaśnień lub odpowiedzi na poszczególne pytania, prawo złożenia zażalenia na czynności naruszające jego prawa oraz prawo do skorzystania z pomocy adwokata.

Zatrzymany nieletni ma zatem prawo do skorzystania z pomocy adwokata jeszcze przed formalnym ustanowieniem go jako obrońcy. Przepis art. 32g § 3 *ustawy* nakazuje przy tym umożliwienie zatrzymanemu nieletniemu, na jego żądanie, nawiązanie kontaktu z rodzicem albo opiekunem lub z adwokatem. Przepis ten gwarantuje zatem zatrzymanemu nieletniemu prawo do kontaktu zarówno z rodzicem (albo opiekunem), jak i z adwokatem. Równocześnie gwarancją realnego charakteru ww. upoważnienia jest wskazany obowiązek poinformowania zatrzymanego nieletniego o jego prawach, w tym o prawie do skorzystania z pomocy adwokata (zatrzymany może bowiem nie wiedzieć, że prawo takie mu przysługuje).

Wskazane uprawnienie ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia należytej ochrony praw zatrzymanego nieletniego, co jest szczególnie istotne w kontekście przytoczonego przez Pana Rzecznika raportu *Komitetu Praw Dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych* z dnia 2 października 2015 roku. Z przywołanych przepisów prawa wynika bowiem, że prawo nieletniego umieszczonego w policyjnej izbie dziecka do kontaktu z obrońcą jest w pełni zabezpieczone, co wynika z treści art. 32g § 3 *ustawy*.

Przywołany przez Pana Rzecznika *Regulamin pobytu w policyjnej izbie dziecka*, zwany dalej „*Regulaminem*”, stanowi załącznik nr 12 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. poz. 638 z późn. zm.), zwanego dalej „*rozporządzeniem*”. *Rozporządzenie* zostało wydane na podstawie art. 15 ust. 10 *ustawy* z dnia 6 kwietnia 1990 r. o *Policji* (t.j.: Dz. U. z 2015 r., poz. 355 z późn. zm.), który upoważnia ministra

właściwego do spraw wewnętrznych do wydania rozporządzenia określającego m.in. warunki, jakim powinny odpowiadać policyjne izby dziecka oraz regulamin pobytu osób (nieletnich) w policyjnych izbach dziecka. Przepisy wskazanego aktu prawnego, w tym § 8 mają charakter wykonawczy, niesamodzielny i stanowią regulację techniczną, zapewniającą stworzenie zatrzymanemu nieletniemu właściwych warunków pobytu w policyjnej izbie dziecka.

Warto w tym miejscu nadmienić, że intencją rozwiązań przyjętych w omawianym przepisie § 8 ust. 1 pkt 9 *Regulaminu*, było zapewnienie niezakłóconego przebiegu służby w policyjnej izbie dziecka, nie zaś jakiegokolwiek ograniczanie praw nieletnich. O tym, że tak właśnie interpretowany jest komentowany przepis prawa, świadczy fakt, iż na przestrzeni ostatnich lat Policja nie odnotowała sygnałów wskazujących na ograniczanie nieletnim ich prawa do obrony, w związku z obecnym kształtem *rozporządzenia*. Prawo do kontaktu z obrońcą jest bowiem - jak wskazano powyżej - w pełni zabezpieczone przepisem art. 32g § 3 *ustawy*.

Przedstawiając powyższe pragnę poinformować, że Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji podziela argumenty Pana Rzecznika wskazane w wystąpieniu. Przepis prawa warunkujący możliwość odwiedzin obrońcy od uzyskania zgody sądu, kierownika izby lub policjanta prowadzącego sprawę, nie ma uzasadnienia w kontekście przysługujących nieletniemu gwarancji procesowych w zakresie prawa do obrony. Jednocześnie, zasadnym wydaje się jednak utrzymanie rozwiązań zapewniających zachowanie niezbędnego porządku organizacyjnego w policyjnych izbach dziecka. W tym celu, w miejsce przepisu uchylonego, zasadne wydaje się wprowadzenie regulacji zapobiegających formułowaniu przez obrońców żądań kontaktu z nieletnim w porach kolidujących z obowiązującym w izbie harmonogramem dnia (a więc np. w porze nocnej, w porze posiłków, etc.), czy też podczas nieobecności nieletniego w izbie z różnych przyczyn (np. z powodu stawiennictwa przez organem procesowym). Niewątpliwie, wizyta obrońcy w izbie powinna zostać poprzedzona wcześniejszym uzgodnieniem terminu z sądem lub organem prowadzącym postępowanie.

Uprzejmie informuję, że w piśmie z dnia 13 listopada 2013 roku, skierowanym do Ministerstwa Sprawiedliwości, Minister Spraw Wewnętrznych wskazał na potrzebę przeniesienia z *rozporządzenia* do *ustawy*, regulacji dotyczących praw i obowiązków nieletnich w policyjnych izbach dziecka. Należy przyjąć, że kwestionowany przez Pana Rzecznika stan prawny mógłby zostać zmieniony w ramach nowelizacji *ustawy*. Mając jednak na względzie szybszą ścieżkę legislacyjną w przypadku nowelizacji aktu wykonawczego pragnę poinformować, że Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji deklaruje zainicjowanie działań na rzecz zmiany przepisu § 8 ust. 1 pkt 9 *Regulaminu*.

Z wyrazami szacunku

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH
I ADMINISTRACJI
z up. Jarosław ZIELIŃSKI
Sekretarz Stanu